

**Τα είδη και η δομή
των διαδικασιών κατά τον ΚΠολΔ**
(επικαιροποίηση μετά το ν. 4842/21)

επιμέλεια: Ελ. Αθανασόπουλος, δικηγόρος LL.M,
διευθυντής σπουδών Νομοropolis

I. Εισαγωγικά

Ο ΚΠολΔ διακρίνεται από την κατάτμηση της διαγνωστικής διαδικασίας σε περισσότερα είδη διαδικασίας που παρά τις κριτικές για ανούσιο κατακερματισμό διατηρήθηκε κατά συνειδητή επιλογή του νομοθέτη και μετά την τελευταία εκτεταμένη μεταρρύθμιση του ΚΠολΔ. Η κριτική στην καθιέρωση διαφορετικών διαδικασιών εστιάζεται στην χωρίς ιδιαίτερη πρακτική σημασία ύπαρξη διαδικαστικών αποκλίσεων και ιδίως στην ύπαρξη διαφορετικών προθεσμιών που προκαλούν καθυστέρηση από διαδικαστικά απαράδεκτα, ανασφάλεια στον εφαρμοστή του δικαίου κ.α. Εντούτοις, με τον ν. 4335/2015 ο νομοθέτης εξομοίωσε εν πολλοίς τις ειδικές διαδικασίες μεταξύ τους ώστε οι περιττές διαδικαστικές αποκλίσεις να εκμηδενίζονται. Παρά ταύτα η νέα τακτική διαδικασία του αρ. 237 ΚΠολΔ εισήγαγε μια πρωτοφανή ρωγμή στο παραδοσιακό σύστημα των διαδικασιών του ΚΠολΔ συνεπιφέροντας πολλές ερμηνευτικές δυσχέρειες και διαδικαστική αμηχανία επί πολλών ζητημάτων, ενώ δεν κατάφερε μέχρι στιγμής να πετύχει το σκοπό της επιτάχυνσης των δικών. Με τον ν. 4842/21 που επέφερε κάποιες αλλαγές στη νέα τακτική διαδικασία, τροποποιήθηκε και η διαδικασία των μικροδιαφορών (466 επ. ΚΠολΔ) ούτως ώστε να μοιάζει περισσότερο στη νέα τακτική παρά στις ειδικές διαδικασίες.

Επίσης, έχουν καταργηθεί παλαιότερα ισχύουσες διαδικαστικές αποκλίσεις ανάλογα με το αν η διαφορά δικαζόταν από ειρηνοδίκη, μονομελές ή πολυμελές πρωτοδικείο.

Πάντως, στις διαδικασίες των ασφαλιστικών μέτρων και της εκουσίας δικαιοδοσίας δικαιολογείται απόλυτα η διαδικαστική διαφοροποίηση λόγω της εντελώς διαφορετικής φύσεως και λειτουργίας των διαδικασιών αυτών έναντι της διαγνωστικής δίκης.

Κατωτέρω, επιχειρείται μια παράλληλη συγκριτική επισκόπηση όλων των διαδικασιών που ρυθμίζονται στον ΚΠολΔ. Χάριν συντομίας, σε περίπτωση περισσοτέρων ερμηνευτικών εκδοχών θα παρατίθεται η κρατούσα στη νομολογία άποψη.

I. Τα είδη των διαδικασιών του ΚΠολΔ εν γένει - υπαγόμενες υποθέσεις

A. Τακτική διαδικασία (237 - 238 ΚΠολΔ, «διαδικασία των 120 ημερών»)

Η τακτική διαδικασία εφαρμόζεται σε όσες ιδιωτικές διαφορές δεν υπάγονται με ρητή διάταξη νόμου σε άλλη διαδικασία (τεκμαίρεται δηλαδή ως ακολουθούμενη διαδικασία). Στην τακτική διαδικασία ακολουθείται αμιγώς έγγραφη διαδικασία με την κατάθεση προτάσεων 120 ημέρες μετά την κατάθεση της αγωγής («90 ημέρες από τη λήξη της προθεσμίας για την

επίδοση της αγωγής» λέει η διάταξη, άρα 30 ημέρες η προθεσμία επίδοσης της αγωγής + 90 = 120 ημέρες από την κατάθεση) . Η δίκη κατ' ουσίαν είναι η κατάθεση προτάσεων στις 120 ημέρες και οι διάδικοι εφόσον κατέθεσαν προτάσεις δικάζονται αντιμωλία (=δικονομικά παρόντες) ακόμα και αν δεν πράξουν τίποτα στα μεταγενέστερα στάδια της δίκης. Η επ' ακροατηρίω συζήτηση που προσδιορίζεται μετά το κλείσιμο του φακέλου είναι σχεδόν προσχηματική (καθιερώθηκε ο όρος «τυπική συζήτηση») για να ικανοποιείται το συνταγματικά κατοχυρωμένο αίτημα δημόσιας διεξαγωγής της δίκης (αρ. 237 παρ. 6 ΚΠολΔ). Κατά την τυπική συζήτηση δεν προβάλλονται νέοι ισχυρισμοί και αποδεικτικά μέσα ενώ τυχόν απουσία των διαδίκων δεν επηρεάζει τη δίκη¹. Κατ' εξαίρεση στην τακτική διαδικασία μπορεί ο δικαστής να διατάξει νέα συζήτηση για την προφορική εξέταση μάρτυρα μόνο αν το κρίνει «απολύτως αναγκαίο» (237 παρ. 6 ΚΠολΔ).

Μετά τη νέα τακτική διαδικασία του 237 ΚΠολΔ είναι σημαντικός ο προσδιορισμός της ακολουθητέας διαδικασίας διότι η νέα τακτική είναι ασύμβατη με τις λοιπές διαδικασίες. Έτσι, το δικαστήριο δεν μπορεί να κρατήσει και εκδικάσει τη διαφορά εφόσον δεν τηρήθηκε η προσηκούσα προδικασία, πρόβλημα που δεν υφίστατο κατά το παρελθόν αφού το δικαστήριο κρατούσε και δίκασε κανονικά την υπόθεση εισαγόμεν με εσφαλμένη διαδικασία λόγω ταυτότητας προδικασίας.

Για να ελέγξουμε αν μια υπόθεση υπάγεται στην τακτική διαδικασία ακολουθούμε τα εξής βήματα:

1) Πρωτίστως, διαπιστώνουμε ότι η υπό κρίση διαφορά δεν είναι διαφορά εκουσίας δικαιοδοσίας (βλ. γενικό κατάλογο των υποθέσεων εκουσίας δικαιοδοσίας στο ειδικό μέρος της εκουσίας δικαιοδοσίας του ΚΠολΔ στα αρ. 782 - 866 ΚΠολΔ ή σε διατάξεις άλλων νόμων που παραπέμπουν ρητά στην εκουσία λ.χ. υποθέσεις του ν. 3588/2007 «πτωχευτικός κώδικας» ή του ν. 2664/1998 περί Κτηματολογίου) ή διαφορά που εκδικάζεται με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων (μη γνήσια ασφαλιστικά μέτρα, ήτοι διαφορές απλώς δικάζονται με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων χωρίς να πρόκειται για προσωρινή δικαστική προστασία, αλλά για διαγνωστική δίκη με οριστική κρίση επί της διαφοράς).

2) Κατόπιν, ελέγχουμε αν η διαφορά υπάγεται σε κάποια ειδική διαδικασία, ήτοι το αρ. 592 ΚΠολΔ για τις οικογενειακές διαφορές και ιδίως το αρ. 614 ΚΠολΔ για τις περιουσιακές διαφορές. Υπενθυμίζεται ότι οι ανακοπές κατά διαταγών πληρωμής και απόδοσης μισθίου εκδικάζονται ρητά σύμφωνα με τη διαδικασία των περιουσιακών διαφορών και συγκεκριμένα η ανακοπή κατά διαταγής απόδοσης μισθίου ως μισθωτική - περιουσιακή (632 παρ. 2

¹ Μπορεί βέβαια να δηλωθεί παραίτηση από το δικόγραφο ή διακοπή της δίκης για έναν από τους λόγους του 286 ΚΠολΔ σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση.

και 642 ΚΠολΔ). Ομοίως και η ανακοπή κατά της εκτελέσεως εκ του αρ. 933 ΚΠολΔ εκδικάζεται κατά την διαδικασία των περιουσιακών διαφορών (937 παρ. 3 ΚΠολΔ).

3) Οπωσδήποτε ελέγχουμε μήπως πρόκειται για μικροδιαφορά, ήτοι διαφορά που αφορά περιουσιακό αντικείμενο αξίας μέχρι 5.000 ευρώ που θεωρείται ξεχωριστή διαδικασία (βλ. αρ. 466 επ. ΚΠολΔ). Η διαδικασία των μικροδιαφορών ακολουθεί το παραδοσιακό μοντέλο των ειδικών διαδικασιών και επομένως είναι κρίσιμος ο έλεγχος της ακολουθητέας διαδικασίας. Πλέον ρητά προβλέπεται ότι οι υποθέσεις με αντικείμενο 5.000 ευρώ εκδικάζονται με τη διαδικασία των μικροδιαφορών μόνο αν είναι διαφορές που υπάγονται στην τακτική διαδικασία και όχι στις ειδικές διαδικασίες (αρ. 591 παρ. 8 ΚΠολΔ).

4) Ειδικά για τις χρηματικές απαιτήσεις και την αποβολή από το μίσθιο ελέγχουμε αν μπορεί η απαίτησή μας να επιδιωχθεί και με έκδοση σχετικής διαταγής πληρωμής ή διαταγής απόδοσης μισθίου (623 επ., 637 επ. ΚΠολΔ²). Για να υπάρχει η δυνατότητα έκδοσης διαταγής θα πρέπει αρκεί η ύπαρξη της απαίτησης να αποδεικνύεται εγγράφως και τυχόν ενστάσεις λ.χ. εξόφληση δεν εμποδίζουν την έκδοσή της διαταγής γιατί ο οφειλέτης δεν ακούγεται μέχρι την έκδοση της διαταγής. Τυχόν αντιρρήσεις κατά της διαταγής προβάλλονται με ανακοπή κατά της διαταγής (632, 642 ΚΠολΔ).

Ασφαλώς η δυνατότητα έκδοσης διαταγής δεν αποκλείει την άσκηση αγωγής για την ίδια απαίτηση. Η οδός της αγωγής ενδέχεται να προτιμηθεί λόγω του δεδδικασμένου που παράγει η δικαστική απόφαση σε αντίθεση με τη διαταγή πληρωμής ή απόδοσης μισθίου, πλην όμως οι διαταγές εξασφαλίζουν ταχύτητα έκδοσης και στην περίπτωση της διαταγής πληρωμής η διπλή επίδοση εντός των προθεσμιών του αρ. 633 παρ. 2 ΚΠολΔ χωρίς άσκηση ανακοπής από τον καθ' ου εξοπλίζει τη διαταγή με δεδδικασμένο³.

Σημειωτέον, η δυνατότητα έκδοσης διαταγής απόδοσης χρήσης του μισθίου προβλέπεται μόνο για καθυστέρηση μισθωμάτων λόγω δυστροπίας (637 ΚΠολΔ, 66 ΕισΝΚΠολΔ) και όχι για οποιοδήποτε λόγο μπορεί να ζητηθεί η απόδοση του μισθίου (λ.χ. λήξη της μίσθωσης, καταγγελία λόγω κακής χρήσης κ.α.).

5) Για κάποιες διαφορές ο νόμος ορίζει ρητά ότι εκδικάζονται με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων (αρ. 686 επ. ΚΠολΔ) μολονότι δεν πρόκειται για προσωρινή δικαστική προστασία αλλά οριστική. Πρόκειται για τα λεγόμενα «μη γνήσια» ασφαλιστικά μέτρα, δηλαδή υποθέσεις που

² Η έκδοση διαταγής απόδοσης μισθίου προβλέπεται μόνο για την καθυστέρηση μισθώματος λόγω δυστροπίας για μίσθωση που δεν έχει καταγγελθεί (αρ. 66 ΕισΝΚΠολΔ).

³ Με δεδδικασμένο εξοπλίζεται η διαταγή πληρωμής ως προς την απαίτηση και όταν η ανακοπή κατά αυτής απορριφθεί τελεσιδικώς κατ' ουσίαν (Ολ ΑΠ 8/2017).

εφαρμόζεται απλώς η διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων χωρίς όμως να πρόκειται για γνήσια ασφαλιστικά μέτρα με συνέπεια να υπάρχουν διαδικαστικές αποκλίσεις από αυτά όπως λ.χ. το επιτρεπτό άσκησης ενδίκων μέσων σε αντίθεση με τις υποθέσεις των γνησίων ασφαλιστικών μέτρων.

Β. Ειδικές διαδικασίες (591 επ. ΚΠολΔ)

Οι ειδικές διαδικασίες ακολουθούν το παραδοσιακό μοντέλο δίκης, ήτοι με προσδιορισμό συγκεκριμένης δικασίμου και προφορική διεξαγωγή δίκης με επ' ακροατηρίω συζήτηση. Ρυθμίζονται από το αρ. 591 ΚΠολΔ με ενιαίο τρόπο και συνεπώς δεν διαφέρουν μεταξύ τους ως προς το καθαρά διαδικαστικό σκέλος. Παρά ταύτα, στις ειδικότερες διατάξεις των κατ' ιδίαν ειδικών διαδικασιών ρυθμίζονται κάποιες δικονομικές ιδιαιτερότητες αυτών εξ ου και ο νομοθέτης τις θεωρεί διακριτές μεταξύ τους διαδικασίες. Πρέπει να σημειωθεί ότι υποθέσεις που ανήκουν σε διαφορετικές διαδικασίες δεν μπορούν να σωρευθούν στο ίδιο δικόγραφο (218 παρ. 1 δ ΚΠολΔ).

Ο νομοθέτης ενέταξε στις ειδικές διαδικασίες και τις διαταγές (διαταγή πληρωμής και διαταγή απόδοσης χρήσης μισθίου), αν και στην ουσία δεν αποτελούν διαγνωστική δίκη, δεν οδηγούν σε δικαστική απόφαση, αλλά σε απλή διαταγή που συνιστά μεν εκτελεστό τίτλο και όχι απόφαση. Εφεξής, όταν αναφερόμαστε στις ειδικές διαδικασίες δεν θα περιλαμβάνουμε σε αυτές και τις διαταγές που θα ερευνηθούν χωριστά.

Ο έλεγχος της υπαγωγής μιας διαφοράς ορθή διαδικασία αναλύθηκε παραπάνω, δηλαδή ελέγχουμε πρωτίστως τις διατάξεις 592 και 614 ΚΠολΔ που αναφέρουν ρητά τις διαφορές που υπάγονται στις αντίστοιχες ειδικές διαδικασίες και με την επιφύλαξη των διατάξεων περί μικροδιαφορών (466 επ. ΚΠολΔ) και τυχόν ρητής υπαγωγής στην εκουσία δικαιοδοσία (782 επ. ΚΠολΔ, ειδικοί νόμοι). Όσες διαφορές δεν μνημονεύονται λοιπόν σε κάποια από τις ανωτέρω διατάξεις εξ αντιδιαστολής θα υπάγονται στην τακτική διαδικασία.

Γ. Μικροδιαφορές (466 επ. ΚΠολΔ)

Με τις διατάξεις περί μικροδιαφορών (466 επ. ΚΠολΔ) εκδικάζονται οι αγωγές χρηματικά αποτιμητού αντικειμένου δίκης μέχρι 5.000 ευρώ (εκτός αν αφορά ακίνητα που εξαιρούνται από τις μικροδιαφορές) που υπάγονται στην αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου (διότι ενδέχεται κάποιες διαφορές να εκδικάζονται ανεξαρτήτως ποσού από το Μονομελές Πρωτοδικείο - είναι όμως κατά βάση μη αποτιμητές σε χρήμα, βλ. αρ. 17 ΚΠολΔ).

Υποστηρίζεται ότι η διαδικασία των μικροδιαφορών δεν συνιστά αυτοτελή διαδικασία αλλά πρόκειται για διαδικαστικές αποκλίσεις έναντι της τακτικής διαδικασίας. Ωστόσο, ακολουθείται διαφορετική διαδικασία με διαφορετικές προθεσμίες και διατυπώσεις, αν και μετά την τελευταία τροποποίηση με τον

ν. 4842/21 η διαδικασία των μικροδιαφορών προσομοιάζει στη τακτική με προκατάθεση προτάσεων πριν την συζήτηση, πλην όμως είναι υποχρεωτική η παράσταση των διαδίκων στο ακροατήριο, σε αντίθεση με την τακτική διαδικασία (469 παρ. 1 ΚΠολΔ). Η διαδικασία έχει ως εξής: προθεσμία επίδοσης αγωγής 10 ημέρες μετά την κατάθεσή της (468 παρ. 1), εντός 20 ημερών μετά την κατάθεση οι διάδικοι οφείλουν να κατάθεσουν υπομνήματα με τα αποδεικτικά μέσα (κατ' ουσίαν προτάσεις), αν και δεν είναι υποχρεωτική η κατάθεση προτάσεων όπως σε όλες τις άλλες διαδικασίες (αρ. 115 παρ. 3 ΚΠολΔ). Εντούτοις, στην πράξη κρίνεται απαραίτητη, αλλά η τυχόν μη κατάθεση προτάσεων δεν θα επισύρει ερημοδικία του διαδίκου εξ αυτού του λόγου και μόνο. Η συζήτηση ορίζεται σε ρητή δικάσιμο στο ακροατήριο (469 παρ. 1) και οι διάδικοι οφείλουν να παρασταθούν, εκτός αν κατατεθεί κοινή δήλωση την προηγούμενη της δικάσιμου. Δεν μπορούν όμως στη συζήτηση να προταθούν ισχυρισμοί και αποδεικτικά μέσα που μπορούσαν να προταθούν κατά το χρόνο κατάθεσης των προτάσεων, εκτός αν αποδεικνύονται με έγγραφο ή δικαστική ομολογία (469 παρ. 2). Οψιγενείς ισχυρισμοί (=γεννήθηκαν μετά την κατάθεση των προτάσεων) προτείνονται και στη συζήτηση. Στις μικροδιαφορές πλέον εξομοιώθηκαν οι συνέπειες της ερημοδικίας με αυτές της τακτικής, δηλαδή απόρριψη κατ' ουσίαν της αγωγής για τον ερημοδικαζόμενο ενάγοντα (272 παρ. 1 ΚΠολΔ) και πλασματική ομολογία της ιστορικής βάσης της αγωγής για τον εναγόμενο (271 παρ. 3 ΚΠολΔ), δηλαδή δεν δικάζονται «ωσεί παρόντες» όπως ίσχυε πριν.

Κατά την ορθότερη άποψη αγωγικά αιτήματα που υπάγονται λόγω ποσού στις μικροδιαφορές μπορούν να σωρευτούν με την τακτική διαδικασία του αρ. 237 ΚΠολΔ π.χ. αίτημα απόδοσης δανείου 50.000 ευρώ με αίτημα καταβολής τιμήματος πώλησης ποσού 3.000 ευρώ σε μία αγωγή εκδικαζόμενη κατά την τακτική διαδικασία. Αυτό δεν συμβαίνει αν το συνεκδικαζόμενο αίτημα υπάγεται στις ειδικές διαδικασίες (και όχι στις μικροδιαφορές) διότι η εν λόγω σώρευση απαγορεύεται ρητά από το νόμο (218 παρ. 1 δ ΚΠολΔ).

Κατά την κρατούσα άποψη οι διατάξεις περί μικροδιαφορών δεν εφαρμόζονται επί ανακοπής κατά τα διαταγής πληρωμής κατ' αρ. 632 ΚΠολΔ⁴.

Δ. Διαδικασία εκουσίας δικαιοδοσίας (739 επ. ΚΠολΔ)

Η διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας βρίσκεται στο μεταίχμιο μεταξύ δικαιοδοτικής και διοικητικής λειτουργίας, με την έννοια της κρατικής πρόνοιας για ιδιωτικά συμφέροντα χωρίς την ύπαρξη προϋφιστάμενης

⁴ΕιρΧαν 28/2014 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΑθ 611/2014, ΕΠολΔ 2015 σ. 631, σημ. Γιαννόπουλου·ΕιρΑθ 3659/2014, Αρμ 2016 σ. 438.

διαφοράς, δηλαδή χωρίς προηγηθείσα διατάραξη ιδιωτικών σχέσεων μέσω προσβολής ιδιωτικού δικαιώματος (ΟΛΑΠ914/1980). Δεν επικρατεί το στοιχείο της αντιδικίας όπως στις υποθέσεις αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας, αλλά προέχει ο διαπλαστικός ή βεβαιωτικός χαρακτήρας εννόμων καταστάσεων και δικαιωμάτων του ιδιωτικού δικαίου (εξ ου και δεν γίνεται λόγος για «διαφορές» αλλά «υποθέσεις» εκουσίας δικαιοδοσίας)⁵. Εν ολίγοις η αίτηση στην εκουσία δικαιοδοσία δεν στρέφεται κατά κάποιου προσώπου, αλλά απευθύνεται προς το δικαστήριο με αίτημα την λήψη προληπτικών και ρυθμιστικών μέτρων προνοίας (λ.χ. θέση σε δικαστική συμπαράσταση προσώπου). Τυχόν εν τοις πράγμασιν αντιδικία δύναται να δημιουργηθεί μέσω παρεμβάσεως τρίτου που αιτείται δι' αυτής την ολική ή μερική απόρριψη της αιτήσεως.

Όπως ήδη αναφέρθηκε ο νόμος κατά κανόνα ορίζει ρητά ποιες υποθέσεις εκδικάζονται με την διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας. Οι κύριες υποθέσεις που εκδικάζονται με τη διαδικασία αυτή είναι αυτές που αναφέρονται στο ειδικό μέρος της εκουσίας δικαιοδοσίας στον ΚΠολΔ, ήτοι στις διατάξεις 782 - 866 ΚΠολΔ, αλλά και σε άλλες διάσπαρτες διατάξεις του ΚΠολΔ (λ.χ. διαγραφή προδήλως αβάσιμης αγωγής από τα βιβλία διεκδικήσεων κατ' αρ. 220 παρ. 2 ΚΠολΔ, ο ορισμός διαιτητή ή επιδιαιτητή κατ' αρ. 878 παρ. 3 ΚΠολΔ, η κήρυξη αλλοδαπού τίτλου εκτελεστού στην Ελλάδα κατ' αρ. 905 ΚΠολΔ, η διαταγή για την κατάσχεση ειδικών περιουσιακών στοιχείων κατ' αρ. 1023 ΚΠολΔ κ.α.). Αρκετές υποθέσεις αναφέρονται επίσης στο αρ. 121 ΕισΝΑΚ όπου απαριθμούνται επί το πλείστον υποθέσεις του οικογενειακού και του κληρονομικού δικαίου⁶. Επίσης, σημαντικές στην πράξη υποθέσεις εκουσίας δικαιοδοσίας είναι οι εξής:

- υποθέσεις Κτηματολογίου (ν. 2664/1998) όπως αντιρρήσεις κατά αρνητικής απόφασης για καταχώριση, εξάλειψη καταχώρισης, διόρθωση προδήλων σφαλμάτων, αναγνώριση δικαιούχων επί ακινήτων καταχωρημένων ως «αγνώστου ιδιοκτήτη» κ.α.

- Η συλλογική αγωγή των ενώσεων καταναλωτών (αρ. 10 ν. 2251/19940)

⁵Την εκουσία δικαιοδοσία ο Γεώργιος Μητσόπουλος ορίζει ως εξής: «η αναγνωρισμένη εις τα τακτικά πολιτικά δικαστήρια εξουσία όπως ταύτα, εν καθοριστική λειτουργία δικαίου και άνευ υπέρξεως διαφοράς παρέχουν ένδικον προστασίαν δι' ενέργειας πράξεων διαπλαστικής κυρίας αλλά και βεβαιωτικής μορφής, επί σκοπώ κατοχυρώσεως ή προστασίας ιδιωτικού συμφέροντος» (Βλ. ΠολΔ Α', 1972, σ. 122· ο ίδιος, Η έννοια της εκουσίας δικαιοδοσίας, Μελέται Γενικής Θεωρίας του Δικαίου και του Αστικού Δικονομικού Δικαίου Ι, 1983, 541 επ., σ. 555-556).

⁶ Αρ. 121 ΕισΝΑΚ: «Στις περιπτώσεις των άρθρων 42, 46, 79, 105, 111, 1350 παράγραφος 2, 1352 εδ. Β, 1368, 1407, 1441, 1457, 1458, 1522, 1525, 1526, 1532, 1533, 1660 έως 1663, 1667, 1865, 1866, 1868, 1908, 1913, 1917 παράγραφος 2, 1919, 1920, 1956, 1965, 2021, 2024, 2027, 2028, 2031 του Αστικού Κώδικα, καθώς και σε κάθε δίκη που αφορά την υιοθεσία, την επιτροπεία, τη δικαστική συμπαράσταση ή την επιμέλεια ξένων υποθέσεων, εφαρμόζεται η διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας»

- Αίτηση υπαγωγής στη ρύθμιση του ν. 3869/2010 για τα υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα (αρ. 3)
- Υποθέσεις πτωχευτικού δικαίου (παρ. 3 του αρ. 4 του ν. 3588/2007 «πτωχευτικός κώδικας»)
- Πλείστες υποθέσεις που αφορούν ζητήματα ανωνύμων εταιριών και ρυθμίζονται στο ν. 4548/2018 περί ανωνύμων εταιριών.

Σε κάθε περίπτωση υπάρχουν διάσπαρτες διατάξεις σε διάφορα νομοθετήματα όπου γίνεται παραπομπή στην διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας οι οποίες δεν παρατίθενται εδώ χάριν συντομίας.

Οι υποθέσεις της εκουσίας δικαιοδοσίας διακρίνονται σε **γνήσιες** και **μη γνήσιες** (ανάλογη διάκριση απαντάται και στα ασφαλιστικά μέτρα, βλ. παρακάτω). Οι γνήσιες είναι αυτές για τις οποίες έγινε ήδη λόγος, δηλαδή αυτές που δεν αφορούν προσβολή κάποιου ιδιωτικού δικαιώματος και οι μη γνήσιες είναι εκείνες που απλώς εκδικάζονται με τη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας λόγω ευελιξίας της διαδικασίας, καίτοι στην πραγματικότητα φέρεται προς εκδίκαση αντιδικία, δηλαδή αμφισβήτηση έννομης σχέσης ιδιωτικού δικαίου (π.χ. ανακοπές κατά της εκτελεστικής διαδικασίας στην πτώχευση κατ' αρ. 152 και 54 ΠτΚ). Η πρακτική σημασία της εν λόγω διάκρισης αναδεικνύεται κυρίως στην παραγωγή δεδικασμένου και την μη δυνατότητα ανάκλησης και μεταρρύθμισης (758 ΚΠολΔ) στις μη γνήσιες υποθέσεις εκουσίας δικαιοδοσίας σε αντίθεση με την γνήσια εκουσία δικαιοδοσία.

Η διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας διακρίνεται από **ευελιξία και ελαστικότητα** που δεν παρατηρείται στις κατ' αντιδικία διαφορές. Η ελαστικότητα έγκειται στην υποχώρηση θεμελιωδών δικονομικών αρχών της αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας. Υποχωρούν τα συστήματα συγκέντρωσης (με την δυνατότητα υποβολής ισχυρισμών και μετά την πρωτοβάθμια συζήτηση, 745 και 765 ΚΠολΔ), διάθεσης (με την εξουσία αυτεπάγγελτης εκκίνησης της διαδικασίας από το δικαστήριο 747 §4 ΚΠολΔ) και συζήτησης (με την καθιέρωση του ανακριτικού συστήματος στη συλλογή του πραγματικού υλικού [744] και των αποδείξεων, 759 §3 ΚΠολΔ). Επίσης, περιορίζεται εν μέρει η αρχή τήρησης προδικασίας (751, 752 § 2 ΚΠολΔ) και παρακάμπτεται ο δεσμευτικός χαρακτήρας της απόφασης μέσω της εξουσίας ανάκλησης των οριστικών (ή και τελεσίδικων ή ακόμα και αμετάκλητων) αποφάσεων, ώστε αυτές να προσαρμόζονται στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της ρύθμισης (758 ΚΠολΔ) (Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (-Αρβανιτάκης), ΚΠολΔ II, 2000, εισαγ. 739-866, αριθ. 4.).

Η δομή της διαδικασίας ακολουθεί την παραδοσιακή αρχιτεκτονική του ΚΠολΔ, ήτοι κατάθεση αίτησης (747 ΚΠολΔ), προσδιορισμός ρητής επ'

ακροατηρίω δικασίμου από τον δικαστή και όχι το γραμματέα (748 παρ. 1 ΚΠολΔ) με κάποιες εξαιρέσεις όπου εκδίδεται απλή διάταξη χωρίς προσδιορισμό δικασίμου (π.χ. παροχή κληρονομητηρίου, δημοσίευση διαθήκης) και κοινοποίηση σε ενδιαφερόμενα πρόσωπα που απαιτεί ο νόμος ή ορίζει ο δικαστής (748 παρ. 2-5 ΚΠολΔ). Η προθεσμία κλήτευσης των ενδιαφερομένων ορίζεται από τον δικαστή (748 παρ. 4 ΚΠολΔ). Ο εισαγγελέας θεωρείται πάντα διάδικος στην εκουσία δικαιοδοσία ακόμη και αν δεν απαιτείται κλήτευση αυτού.

Στην εκουσία διαδικασία προβλέπεται ειδική προσωρινή δικαστική προστασία δια της χορήγησης προσωρινής διαταγής κατ' αρ. 781 ΚΠολΔ σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας (συνήθως ήδη ασκηθείσας της κυρίας αίτησης) αποκλεισμένης της λήψης ασφαλιστικών μέτρων κατά τις γενικές διατάξεις (κρ. γνώμη), εκτός αν έχει ήδη ασκηθεί η αίτηση επί της κύριας υπόθεσης, οπότε μπορεί μια αίτηση ασφαλιστικών μέτρων να λογισθεί ως αίτηση χορήγησης προσωρινής διαταγής κατ' αρ. 781 ΚΠολΔ (ΜΠΚαλ 624/2001 ΝοΒ 2002 σ. 719). Η προσωρινή αυτή διαταγή ανακαλείται και μεταρρυθμίζεται οποτεδήποτε και αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο λόγω μεταβολής των συνθηκών.

Ε. Διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων (682 επ. ΚΠολΔ)

Τα ασφαλιστικά μέτρα διατάσσονται χάριν προσωρινής δικαστικής προστασίας προς διασφάλιση του αιτούντος ενόψει μιας διαγνωστικής δίκης με την οποία τα ασφαλιστικά μέτρα συνδέονται τελολογικώς. Προϋπόθεση της παροχής της προσωρινής δικαστικής προστασίας είναι η συνδρομή επείγουσας περίπτωσης ή επικείμενου κινδύνου (682 ΚΠολΔ). Εντούτοις, η διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων επιλέγεται από το νομοθέτη και σε περιπτώσεις παροχής οριστικής δικαστικής προστασίας λόγω της ταχύτητας και της ευελιξίας αυτής («μη γνήσια ασφαλιστικά μέτρα»⁷) με ρητή παραπομπή στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων⁸.

⁷ Στις παραπάνω υποθέσεις οι οποίες δικάζονται με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, αλλά χωρίς να είναι ασφαλιστικά μέτρα οι σχετικές αποφάσεις - κατ' εξαίρεση του κανόνα του άρθ. 699 ΚΠολΔ που απαγορεύει την άσκηση ένδικων μέσων – υπόκεινται στα προβλεπόμενα από τον ΚΠολΔ, ένδικα μέσα της εφέσεως και της αναιρέσεως κατά τα άρθ. 511 και 552 ΚΠολΔ, αντιστοίχως (ΟΛΑΠ 21-22/02 ΕΛΔ 43/1016, ΑΠ 1158/04 ΕΛΔ 46/94).

⁸ Βλ. ενδεικτικά διατάξεις από τον ΚΠολΔ που παραπέμπουν σε εκδίκαση με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων χωρίς να πρόκειται για ασφαλιστικά μέτρα: 150 παρ. 1 (σύντημη προθεσμιών), 167 (συμπλήρωση ή αντικατάσταση εγγυοδοσίας), 168 (άρση ή κατάπτωση εγγύησης), 291 παρ. 2 (παράταση προθεσμίας αναγκαστικής επανάληψης λόγω διακοπής δίκης), 348-351 (συντηρητική απόδειξη), 370 παρ. 2 (αντικατάσταση πραγματογνωμόνων), 378 παρ. 1 (αίτηση για εξαίρεση πραγματογνωμόνων), 918 παρ. 5 (αίτηση για χορήγηση απογράφου κατόπιν άρνησης αρμοδίου προς χορήγηση αυτού), 929 παρ. 3 (αίτηση για χορήγηση άδειας διενέργειας πράξης εκτέλεσης σε εξαιρετέα ημέρα), 943 παρ. 3 (άδεια ειρηνοδίκη για εκπλειστηρίαση πραγμάτων που βρέθηκαν στο μίσθιο),

Σημαντική θέση στο χάρτη της προσωρινής δικαστικής προστασίας κατέχουν και οι αναστολές εκτελέσεως κατά των διαταγών πληρωμής (632 παρ. 3 ΚΠολΔ) και απόδοσης μισθίου (643 ΚΠολΔ) εφόσον ασκήθηκε η σχετική ανακοπή κατά της διαταγής, αναστολή εκτέλεσης προσωρινά εκτελεστών αποφάσεων εφόσον ασκήθηκε ένδικο μέσο (912 και 913 ΚΠολΔ), αναστολή εκτέλεσης των αρ. 937 παρ. 1α και γ') εφόσον ασκήθηκε ανακοπή κατά της εκτελέσεως (933 ΚΠολΔ) ή ένδικο μέσο κατά της απόφασης επί της ανακοπής, καθώς και οι αναστολές εκτέλεσης κατά τελεσίδικης απόφασης εφόσον ασκήθηκε αναίρεση (565 παρ. 2 ΚΠολΔ) ή αναψηλάφηση (546 παρ. 2 ΚΠολΔ).

Τα γνήσια ασφαλιστικά μέτρα, δηλαδή εκείνα που λαμβάνονται ενόψει κυρίας δίκης εφόσον υπάρχει ασφαλιστέο ουσιαστικό δικαίωμα, απαριθμούνται περιοριστικά στον ΚΠολΔ και διακρίνονται σε δύο κατηγορίες ανάλογα με τη φύση του αιτήματός τους:

1) Συντηρητικά: Πρόκειται για ασφαλιστικά μέτρα, η λήψη των οποίων λειτουργικά διασφαλίζει την απειλούμενη ουσιαστική αξίωση, συνήθως δια της προσωρινής δεσμεύσεως της περιουσίας του οφειλέτη. Π.χ. για την εξασφάλιση απαιτήσεως του από δάνειο λόγω επικειμένου κινδύνου εκποιήσεως από τον οφειλέτη των περιουσιακών του στοιχείων, ο δικαιούχος μπορεί να ζητήσει τη συντηρητική κατάσχεση της περιουσίας του οφειλέτη (707-724). τους ίδιους σκοπούς κατά περίπτωση εξυπηρετούν τα ασφαλιστικά μέτρα της εγγυοδοσίας (704), εγγραφής προσημειώσεως υποθήκης (706), δικαστικής μεσεγγυήσεως (725).

2) Ρυθμιστικά: Πρόκειται για ασφαλιστικά μέτρα με τα οποία ρυθμίζεται προσωρινά και μέχρι την έκδοση οριστικής αποφάσεως μια έννομη σχέση (προσωρινή ρύθμιση κατάστασης, 731 επ. ΚΠολΔ) προκειμένου να αποφευχθεί η δημιουργία αμετάκλητων συνεπειών σε σχέση με το πιθανολογούμενο αποτέλεσμα της κυρίας δίκης. Εδώ το αίτημα προσωρινής και οριστικής δικαστικής προστασίας καταρχήν μπορεί να ταυτίζεται, λ.χ. προσωρινά ζητεί ο εργαζόμενος και μέχρι την έκδοση απόφασης που θα κρίνει το κύρος της καταγγελίας να διατηρηθεί η σύμβαση εργασίας του με τον εργοδότη. Μορφή ρυθμιστικού μέτρου συνιστά και η προσωρινή επιδίκαση απαίτησης (728-730), η οποία λόγω της αυτοτέλειας που εμφανίζει, θεωρείται από μερικούς διακρινόμενη κατηγορία, διάφορη της προσωρινής ρύθμισης.

954 παρ. 4 (διορθωτική ανακοπή κατά της κατασχετήριας έκθεσης), 956 παρ. 4 (άδεια προς το μεσεγγυούχο κατασχεμένου δια διενέργεια διαχειριστικών πράξεων), 956 παρ. 5 (ρύθμιση θεμάτων μεσεγγυήσεως, αντικατάσταση μεσεγγυούχου), 956 παρ. 6 (διαταγή απόδοσης πράγματος στον μεσεγγυούχο), 973 παρ. 4 (αίτηση άδειας προς επίσπευση πλειστηριασμού από άλλον δανειστή) , 988 παρ. 1 εδ.β' (αίτηση διορισμού συμβολαιογράφου για διανομή κατασχεμένου εις χείρας τρίτου), 1019 παρ. 1 (ανατροπή κατάσχεσης).

Η διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων είναι ευέλικτη και ακολουθεί το σύνηθες μοντέλο πολιτικής δίκης από πλευράς δομής διαδικασίας με κάποιες σημαντικές αποκλίσεις που θα εκτεθούν κατωτέρω συγκριτικά με τις άλλες διαδικασίες. Εν συντομία η διαδικασία έχει ως εξής: κατατίθεται δικόγραφο αίτησης στη γραμματεία του αρμοδίου δικαστηρίου (απαλείφθηκε η δυνατότητα προφορικής άσκησης, παραμένει όμως για τυχόν ανταίτηση, βλ. 686 παρ. 6 ΚΠολΔ) και ορίζεται ρητή δικάσιμος από τον δικαστή, οποίος ορίζει τον τρόπο και την προθεσμία επίδοσης της αίτησης (686 παρ. 2-4 ΚΠολΔ). Δεν ορίζεται δικάσιμος κατά την κατάθεση όταν ζητείται προσωρινή διαταγή (691Α παρ. 3 ΚΠολΔ, βλ. παρακάτω). Σε εξαιρετικά κατεπείγουσες περιπτώσεις μπορεί να παραλειφθεί και η κλήση του καθ' ου (687 ΚΠολΔ). Σημειώνεται ότι στις περιπτώσεις που τα ασφαλιστικά μέτρα ζητούνται από το δικαστήριο που δικάζει την κύρια υπόθεση η αίτηση μπορεί να υποβληθεί και με την αγωγή ή τις προτάσεις (686 Παρ. 5 ΚΠολΔ).

Η συζήτηση είναι προφορική (115 παρ. 2 ΚΠολΔ) χωρίς δυνατότητα παράστασης με δήλωση (242 παρ. 2 ΚΠολΔ). Οι προτάσεις δεν είναι υποχρεωτικές, όμως είθισται στην πράξη οι διάδικοι να καταθέτουν «σημείωμα» μετά τη συζήτηση σε προθεσμία που ορίζει ο δικαστής (συνήθως μέχρι την 12η ώρα της τρίτης εργάσιμης ημέρας από τη συζήτηση). Αρκεί η πιθανολόγηση των πραγματικών ισχυρισμών και δεν απαιτείται πλήρης δικανική πεποίθηση του δικαστή (690 ΚΠολΔ). Δεν τηρούνται οι δικονομικοί κανόνες περί αποδείξεων (347 ΚΠολΔ) λ.χ. μπορεί να προσκομισθεί ένορκη βεβαίωση δίχως κλήτευση του αντιδίκου που εκτιμάται ελεύθερα από τον δικαστή (ΑΠ 1857/2011 ΤΝΠ ΔΣΑ). Η εκδίκαση γίνεται χωρίς την σύμπραξη γραμματέα, εκτός αν ο δικαστής κρίνει αναγκαία την τήρηση πρακτικών, λ.χ. για τη σύνταξη πρακτικού συμβιβασμού (690 παρ. 2 ΚΠολΔ). Στα ασφαλιστικά μέτρα νομής συμπράττει πάντοτε γραμματέας με τήρηση πρακτικών (734 παρ. 5 ΚΠολΔ) λόγω της κατ' εξαίρεση δυνατότητας άσκησης έφεσης κατά της εκδοθησομένης απόφασης (734 παρ. 3 ΚΠολΔ).

Σημαντικότερη και μεγίστης πρακτικής σημασίας είναι η δυνατότητα χορήγησης **προσωρινής διαταγής** κατόπιν ειδικής αιτήσεως του αιτούντος τα ασφαλιστικά μέτρα ή και αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο (691Α ΚΠολΔ). Σκοπός της δυνατότητας αυτής είναι η εξασφάλιση του αιτούντος μέχρι την έκδοση αποφάσεως επί της αίτησης ασφαλιστικών μέτρων. Το αίτημα περί χορήγησης προσωρινής διαταγής περιέχεται συνήθως στην αίτηση ασφαλιστικών μέτρων, μπορεί όμως να υποβληθεί και προφορικά. Ο καθ' ου καλείται με οιονδήποτε τρόπο (λ.χ. τηλεφωνικά, fax), αλλά μπορεί να παραλειφθεί και η κλήτευσή κατά την κρίση του δικαστή. Όταν ζητείται προσωρινή διαταγή δεν ορίζεται αμέσως δικάσιμος για την εκδίκαση των ασφαλιστικών μέτρων διότι σε περίπτωση αποδοχής του αιτήματος περί χορήγησης προσωρινής διαταγής η συζήτηση των ασφαλιστικών μέτρων πρέπει να προσδιοριστεί υποχρεωτικά εντός 30 ημερών (691Α παρ. 2

ΚΠολΔ) που είναι και η ανώτατη χρονική διάρκεια ισχύος της προσωρινής διαταγής⁹. Συνεπώς, σε αυτή την περίπτωση η δικάσιμος των ασφαλιστικών μέτρων ορίζεται κατόπιν της κρίσεως επί του αιτήματος της προσωρινής διαταγής. Η ισχύς της προσωρινής διαταγής μπορεί να παραταθεί από τον δικαστή που δικάζει την αίτηση ασφαλιστικών μέτρων ή ενώπιον του οποίου ζητείται αναβολή, άλλως χάνει την ισχύ της αυτοδικαίως μετά τις 30 ημέρες¹⁰.

Η προσωρινή διαταγή είναι καθ'όλα δεσμευτική με την έννοια ότι κάθε πράξη ενάντια σε αυτήν πάσχει ακυρότητα, υπάρχει δε και η δυνατότητα να απειληθεί χρηματική ποινή για παράβαση της προσωρινής διαταγής.

Υποχρεωτική ή μη, άσκηση αγωγής: Επειδή τα ασφαλιστικά μέτρα έχουν παρεπόμενο χαρακτήρα σε κάποιες περιπτώσεις απαιτείται εκ του νόμου άσκηση αγωγής για το ασφαλιστέο δικαίωμα, άλλως χάνουν αυτοδίκαια την ισχύ τους, χωρίς να απαιτείται ανάκληση. Στις περιπτώσεις της συντηρητικής κατάσχεσης, της δικαστικής μεσεγγύησης και της προσωρινής επιδίκασης (715 παρ. 5, 727 και 729 παρ. 5 ΚΠολΔ) ο νόμος ορίζει υποχρεωτική άσκηση αγωγής εντός νόμιμης προθεσμίας ενώ στις λοιπές περιπτώσεις ασφαλιστικών μέτρων απόκειται στην διακριτική ευχέρεια του δικαστή (693 ΚΠολΔ).

Εκ του σκοπού των ασφαλιστικών μέτρων ανακύπτει και η απαγόρευση ασκήσεων ενδίκων (699 ΚΠολΔ) με εξαίρεση τα μη γνήσια ασφαλιστικά μέτρα και τα ασφαλιστικά μέτρα νομής ή κατοχής (734 παρ. 3 ΚΠολΔ). Τη λειτουργία των ενδίκων μέσων υποκαθιστά η ανάκληση ή μεταρρύθμιση των ασφαλιστικών μέτρων. Η δυνατότητα αυτή προβλέπεται περιοριστικά για τις εξής περιπτώσεις:

α) ο αιτών την ανάκληση ερημοδικάστηκε ανυπαίτια (εσφαλμένη κλήτευση ή ανωτέρα βία) και συγχρόνως επικαλείται ότι η απόφαση εξ αυτού του λόγου είναι εσφαλμένη (696 παρ. 1 ΚΠολΔ)

β) όταν ο αιτών δικάσθηκε αντιμωλία και βάση της αίτησης ανάκλησης ή μεταρρύθμισης είναι η επίκληση μεταβολής των πραγμάτων. Μεταβολή των πραγμάτων υπάρχει όταν μετά τη συζήτηση των ασφαλιστικών μέτρων συνέβησαν κρίσιμα για την επανεκτίμηση της υποθέσεως γεγονότα, τα οποία είτε προέκυψαν μετά την έκδοση είτε προϋπήρχαν αλλά δεν ετέθησαν υπόψιν του δικαστηρίου για οποιαδήποτε αιτία. Νομικά ή πραγματικά

⁹ Κατ' άλλους δεν παύει αυτοδικαίως η ισχύς της προσωρινής διαταγής μετά την πάροδο των 30 ημερών αλλ' απλώς ανακύπτει λόγος για την ανάκλησή της.

¹⁰ Κατά μια άποψη, για να δεσμεύει τρίτους η παραταθείσα προσωρινή διαταγή περί απαγόρευσης μεταβολής νομικής και πραγματικής κατάστασης της περιουσίας ου καθ' ου θα πρέπει και η απόφαση περί παράτασης να σημειωθεί στα δημόσια βιβλία όπως ακριβώς και η αρχικά χορηγηθείσα προσωρινή διαταγή (βλ. Μαργαρίτη, ΕρμΚΠολΔ, αρ. 691Α, αρ. 12 σε σύμπνοια με την ΟΛΑΠ 17/2009 ΝοΒ 2010 σελ. 122).

(αποδεικτικά) σφάλματα της απόφασης δεν μπορούν να στηρίξουν την αίτηση ανακλήσεως, η οποία άλλως θα ισοδυναμούσε με την άσκηση ένδικου μέσου. Η αίτηση μπορεί να ασκηθεί τόσο ενώπιον του δικαστηρίου που εξέδωσε την προς ανάκληση απόφαση (696 παρ. 3 ΚΠολΔ) όσο και ενώπιον του δικαστηρίου που δικάζει την κύρια υπόθεση (697 ΚΠολΔ). Στην περίπτωση που καλείται να ανακαλέσει τα ασφαλιστικά μέτρα το δικαστήριο της κύριας δίκης κατ' αρ. 697 ΚΠολΔ γίνεται δεκτό από μεγάλη μερίδα της νομολογίας ότι δεν απαιτείται μεταβολή των πραγμάτων αλλά αρκεί η συνδρομή οιοδήποτε σφάλματος αρκεί το δικαστήριο της κύριας δίκης να είναι ομοιόβαθμο ή ανώτερο από εκείνο που εξέδωσε την υπό ανάκληση απόφαση¹¹.

γ) αν εκδόθηκε τελεσίδικη απόφαση κατά του αιτούντος στο πλαίσιο της κυρίας δίκης ή αν εκτελέσθηκε η οριστική απόφαση που εκδόθηκε στη δίκη για την κύρια υπόθεση υπέρ του αιτούντος ή αν καταργήθηκε η κύρια δίκη διά δικαστικού συμβιβασμού ή καθιονδήποτε άλλο τρόπο και μετά την πάροδο 30 ημερών στην τελευταία περίπτωση, η απόφαση των ασφαλιστικών μέτρων ανακαλείται υποχρεωτικά (698 ΚΠολΔ). Η ανάκληση της αποφάσεως που διέταξε τα ασφαλιστικά μέτρα δεν επέρχεται αυτοδίκαια αλλά μόνο με την έκδοση δικαστικής απόφασης έπειτα από αίτηση οποιουδήποτε έχει έννομο συμφέρον, ακόμη και τρίτου, είτε από το δικαστήριο της κύριας δίκης, αν ακόμη εκκρεμεί σε αυτό η υπόθεση είτε από το δικαστήριο που εξέδωσε τα ασφαλιστικά μέτρα.

ΣΤ. Οι δίκες των ενδίκων μέσων

Τα ένδικα μέσα δεν εκδικάζονται πάντα με την ίδια διαδικασία που τηρήθηκε στην δίκη από την οποία προέκυψε προσβαλλόμενη απόφαση, αλλά εξαρτάται από το ένδικο μέσο (βλ. παρακάτω). Κατ' αρχάς, ως προς την άσκηση των ενδίκων μέσων ισχύουν οι γενικές διατάξεις των αρ. 495-500 ΚΠολΔ, ήτοι για την άσκηση του ενδίκου μέσου αρκεί η κατάθεση (495 και 500 ΚΠολΔ) και δεν απαιτείται επίδοση του εισαγωγικού δικογράφου. Ο προσδιορισμός της συζήτησης κατ' αρ. 498 ΚΠολΔ από τον επιμελέστερο των διαδίκων δεν απαιτείται για τη νομότυπη άσκηση του ενδίκου μέσου και την διακοπή της προβλεπόμενης προθεσμίας.

Στις υποθέσεις της **τακτικής διαδικασίας** τα μη μεταβιβαστικά ένδικα μέσα που δικάζονται από ίδιο δικαστήριο που εξέδωσε την προσβαλλόμενη, ήτοι η ανακοπή ερημοδικίας και η αναψηλάφηση (21 ΚΠολΔ), ενώ δεν εκδικάζονται με την ίδια διαδικασία που τηρήθηκε στον πρώτο βαθμό. Στις δίκες των ενδίκων μέσων της τακτικής ορίζεται δικάσιμος στο ακροατήριο κατόπιν

¹¹Η θέση αυτή βασίζεται κυρίως στο γεγονός ότι στο αρ. 697 ΚΠολΔ δεν αναφέρεται ως προϋπόθεση ανάκλησης η μεταβολή των πραγμάτων, βλ. αντί πολλών Εφαθ 2360/2003 ΕΛΔ 2003 σ. 992· ΜΠρΘεσσ5928/2015 ΤΝΠ ΔΣΑ.

προσδιορισμού κατά το αρ. 498 ΚΠολΔ και δεν ισχύουν οι προθεσμίες για την κατάθεση προτάσεων του αρ. 237 ΚΠολΔ.

Στις **ειδικές διαδικασίες** κατά ρητή πρόβλεψη του αρ. 591 παρ. 7 ΚΠολΔ τα ένδικα μέσα εκδικάζονται με τη διαδικασία που τηρήθηκε στη δίκη της προσβαλλόμενης εκτός από την αναίρεση που δικάζεται πάντοτε κατά της ειδικής αυτής ρυθμίσεις ανεξαρτήτως της διαδικασίας που τηρήθηκε στην προσβαλλόμενη. Για την αντέφεση και τους πρόσθετους λόγους εφέσεως προβλέπεται ειδική προθεσμία 8 ημερών πριν τη συζήτηση (591 παρ. 1 ζ ΚΠολΔ) που αποκλίνει από τις προθεσμίες των 30 ημερών της τακτικής κατ' αρ. 523 και 520 ΚΠολΔ αντίστοιχα.

Στην **εκουσία δικαιοδοσία** τα ένδικα μέσα εκτός της αναιρέσεως εκδικάζονται κατά τη διαδικασία που προβλέπεται για τον πρώτο βαθμό κατά ρητή πρόβλεψη του αρ. 760 ΚΠολΔ που παραπέμπει στο αρ. 748 ΚΠολΔ για την προδικασία της εκουσίας διαδικασίας.

Στη διαδικασία των **ασφαλιστικών μέτρων** προβλέπεται μόνον στα ασφαλιστικά μέτρα νομής ή κατοχής (734 παρ. 3 και 4 ΚΠολΔ) με σύντομη 10ήμερη προθεσμία άσκησης έφεσης από την επίδοση (και 2ετή από την δημοσίευση όταν αυτή δεν επιδοθεί, με κίνδυνο βέβαια να παραγραφεί η αξίωση αφού η κατ' αρ. 992 ΑΚ ετήσια παραγραφή της περί νομής αγωγής δεν διακόπτεται με την επίδοση της αίτησης των ασφαλιστικών μέτρων). Ένδικα μέσα επιτρέπονται όμως στις περιπτώσεις **μη γνησίων ασφαλιστικών μέτρων** (ο.π.). Εκεί γίνεται δεκτό ότι ακολουθείται η διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων του πρώτου βαθμού, η αντέφεση και οι πρόσθετοι λόγοι ασκούνται κατά κανόνα με τις προτάσεις χωρίς να αποκλείεται και χωριστό δικόγραφο, το ένδικο μέσο απορρίπτεται ως ανυποστήρικτο επί ερημοδικίας του ασκούντος αυτό, ενώ επί ερημοδικίας του αντιδίκου δικάζεται αυτός ωσει παρών.

II. Κατ' ιδίαν διαδικαστικές πράξεις συγκριτικά

Μετά την σύντομη παράθεση των διαδικασιών του ΚΠολΔ με βάση τα γενικά τους χαρακτηριστικά και το σκοπό τους κρίνεται σκόπιμη η συγκριτική παρουσίαση των επιμέρους διαδικαστικών πράξεων ώστε να αναδειχθούν οι ομοιότητες και οι διαφορές.

A. Άσκηση ενδίκου βοηθήματος/ενδίκου μέσου

Τακτική διαδικασία: κατάθεση αγωγής στη γραμματεία του δικαστηρίου και επίδοση αυτής (χωρίς κλήση για συζήτηση) εντός 30 ημερών από την

κατάθεση, άλλως θεωρείται μη ασκηθείσα (215), ανεξάρτητα από τυχόν επακολουθείσα νομότυπη κατάθεση προτάσεων και από τον εναγόμενο¹².

Ειδικές διαδικασίες: κατάθεση αγωγής στη γραμματεία του δικαστηρίου και επίδοση αυτής με κλήση για συζήτηση 30 ημέρες πριν τη συζήτηση (215 παρ. 1 και 591 παρ. 1α). Στις ανακοπές κατά διαταγής πληρωμής (632) και κατά της εκτέλεσης (933) που εκδικάζονται σύμφωνα με τη διαδικασία των περιουσιακών διαφορών (632 παρ. 2) εντός της προβλεπόμενης από το νόμο προθεσμίας πρέπει να διενεργηθεί τόσο η κατάθεση όσο και η επίδοση της του δικογράφου της ανακοπής. Σημειωτέον, στις ανακοπές προβλέπεται και δυνατότητα άσκησης προσθέτων λόγων με ιδιαίτερο δικόγραφο 8 τουλάχιστον ημέρες πριν τη συζήτηση (στην ανακοπή κατά διαταγής πληρωμής δεν προβλέπεται ειδικά η δυνατότητα άσκησης προσθέτων λόγων και παραπέμπεται στην γενική διάταξη του αρ. 585 παρ. 2 ενώ στην ανακοπή κατά της εκτέλεσης προβλέπεται ρητά στο αρ. 933 παρ. 1 εδ.β’).

Μικροδιαφορές: η άσκηση της αγωγής γίνεται πλέον όπως στην τακτική, η προθεσμία επίδοσής της είναι 10 ημέρες από την κατάθεση και η μη εμπρόθεσμη ή νομότυπη επίδοση έχει ως συνέπεια το ανυπόστατο της αγωγής (468 παρ. 1 ΚΠολΔ).

Εκουσία διαδικασία: η άσκηση θεωρείται ολοκληρωμένη με την κατάθεση της αίτησης (747 παρ. 1), υποβάλλεται στον δικαστή για ορισμό δικασίμου και εγγραφή στο πινάκιο (748 παρ. 1). Αντίγραφο της αίτησης με τον προσδιορισμό κοινοποιείται στον εισαγγελέα στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος (748 παρ. 2) και σε τυχόν άλλους ενδιαφερόμενους που κρίνει ο δικαστής ορίζοντας συνάμα και την προθεσμία κλήτευσης (748 παρ. 2 και 3). Στην εκουσία διαδικασία η εισαγωγή της υπόθεσης προς συζήτηση μπορεί να γίνει και από το δικαστήριο αυτεπαγγέλτως (747 παρ. 4) και κοινοποιείται στον εισαγγελέα και όποιον άλλον έχει έννομο συμφέρον (748 παρ. 5).

Ασφαλιστικά μέτρα: κατάθεση της αίτησης στη γραμματεία του δικαστηρίου με την οποία ολοκληρώνεται η άσκηση (686 παρ.1) και κατόπιν φέρεται στον αρμόδιο δικαστή για ορισμό δικασίμου, οποίος ορίζει τόπο και χρόνο

¹² Κατά άλλη προσέγγιση η αγωγή θεωρείται ανυπόστατη, μόνο αν ο εναγόμενος δεν παραστεί προσηκόντως με κατάθεση προτάσεων, ή μόνο με επίκληση και απόδειξη οικονομικής βλάβης. Άλλως, καλύπτεται από την αδιαμαρτύρητη και εμπρόθεσμη κατάθεση προτάσεων, καθώς δεν συντρέχει λόγος να απέχουμε από την προηγούμενη απολύτως κρατούσα στη νομολογία θέση (Σ. Καραμέρος, Σκέψεις ως προς τις συνέπειες της ελλείψεως ή της ελαττωματικότητας της επιδόσεως αγωγής της τακτικής διαδικασίας (μετά τον ν. 4335/2015) σε τιμητικό τόμο Ν. Νίκα, σ.699).Προς αντίκρουση της τελευταίας θέσης επισημαίνεται σχετικώς πως παρόλο που αυτή εκκινεί από σταθμίσεις πραγματισμού και επιείκειας, δυσχερώς συμβιβάζεται και δεν μπορεί να επιβιώσει με τη νέα και σαφή ρύθμιση του άρθρου 215 παρ. 1 ΚΠολΔ. Για την εκπρόθεσμη επίδοση της αγωγής ομοίως εκτίθεται ότι τούτη ισοδυναμεί με πλήρη έλλειψη επίδοσης κατά την σαφή πρόβλεψη της διάταξης του άρθρου 215 παρ. 2 ΚΠολΔ ενώ ωστόσο και την περίπτωση αυτή υποστηρίζεται ότι η οικονομική συμπεριφορά του εναγόμενου μπορεί να θεραπεύσει την ακυρότητα της επίδοσης.

συζήτησης καθώς προθεσμία και τρόπο της επίδοσης της κλήσης προς συζήτηση. Προβλέπεται και δυνατότητα μη κλήτευσης του καθ' ου σε εξαιρετικές περιπτώσεις (687). Όταν ζητείται προσωρινή διαταγή ο ορισμός δικασίμου της αίτησης γίνεται μετά την κρίση επί της προσωρινής διαταγής (691 Α παρ. 2). Η προσωρινή ζητείται επί του δικογράφου της αίτησης ασφαλιστικών μέτρων και κοινοποιείται δυναμικά καθ' οιονδήποτε τρόπο και σε προθεσμία που θα διατάξει ο δικαστής (691Α παρ. 2). Η πρόσθετη παρέμβαση και η ανταίτηση ασκούνται και προφορικά ή με τις προτάσεις (686 παρ. 3). Σημειωτέον, η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων δεν διακόπτει την παραγραφή (και γενικά δεν επιφέρει συνέπειες στο πεδίο του ουσιαστικού δικαίου), συνιστά όμως όχληση και δημιουργεί υπερημερία στις χρηματικές ενοχές.

Ένδικα μέσα: η άσκηση του ενδίκου μέσου ολοκληρώνεται με την κατάθεση αυτού στη γραμματεία του δικαστηρίου που εξέδωσε την προσβαλλόμενη (495 και 500) με την καταβολή παραβόλου που ορίζεται στο νόμο (495 παρ. 3) ή στην προσβαλλόμενη απόφαση επί ανακοπής ερημοδικίας (505 παρ. 2) με ρητές εξαιρέσεις του νόμου σε κάποιες υποθέσεις (495 παρ. 3Γβ, ήτοι εργατικές και υποθέσεις αμοιβών, καθώς και γαμικές διαφορές και οικογενειακές διαφορές περί διατροφής)¹³. Επί ομοδικίας κατά ρητή πλέον πρόβλεψη αρκεί ένα παράβολο (495 παρ. 3Γβ). Αμφισβητείται αν η εκπρόθεσμη κατάθεση προσκόμιση του παραβόλου μέχρι και τη συζήτηση επισύρει απαράδεκτο του ενδίκου μέσου¹⁴.

Η συζήτηση του ενδίκου μέσου προκαλείται με προσδιορισμό αυτής από τον επιμελέστερο των διαδίκων και σημείωση στο πινάκιο (498 παρ. 1) και η κλήτευση γίνεται με επιμέλεια του διαδίκου που προσδιόρισε 30 ή 60 ημέρες πριν την ορισθείσα συζήτηση (498 παρ. 2) ή οποία δύναται να γίνει και προς τον αντίκλητο δικηγόρο (143 παρ. 3).

Τέλος, αν και τα ένδικα μέσα κατατίθενται στο δικαστήριο της προσβαλλόμενης απόφασης, απευθύνονται («ενώπιον του») στο δικαστήριο που θα τα εκδικάσει.

Β. Συζήτηση ενδίκου βοηθήματος/ενδίκου μέσου

Τακτική διαδικασία: ως συζήτηση στην τακτική διαδικασία θεωρείται η κατάθεση προτάσεων 120 ημέρες από την κατάθεση της αγωγής (237 παρ. 1). Η προσθήκη-αντίκρουση (που δεν είναι υποχρεωτική σε καμία διαδικασία) κατατίθεται το αργότερο 15 ημέρες μετά την κατάθεση των

¹³ Το παράβολο επιστρέφεται στον διάδικο που άσκησε το ένδικο μέσο κατόπιν νίκης του.

¹⁴ Δεν συνεπάγεται απαράδεκτο: ΑΠ 341/2015 ΕΠολΔ 2015, 220 και αντιθ. ΑΠ 266/2016 ΝΟΜΟΣ.

προτάσεων (237 παρ. 2)¹⁵. Από την κατάθεση των προτάσεων κρίνεται η νομότυπη παράσταση των διαδίκων, ενώ η τυπική συζήτηση που ακολουθεί διεξάγεται και χωρίς την παρουσία των διαδίκων (237 παρ. 6), αφού άλλωστε δεν μπορούν να προβάλλουν νέους ισχυρισμούς, ούτε καν οψιγενείς, αλλά και ούτε αποδεικτικά μέσα να προσκομίσουν¹⁶. Με την νέα διάταξη του αρ. 237 παρ. 5 ΚΠολΔ προστέθηκε η δυνατότητα προβολής οψιγενών ισχυρισμών (γεννήθηκαν μετά τις προτάσεις) ή αποδεικνυομένων εγγράφως ή με ομολογία με νέα προσθήκη 20 ημέρες πριν την επ' ακροατηρίω (τυπική) συζήτηση. Σε αυτήν ορισθείσα τυπική συζήτηση μπορεί να προσκομισθεί το δικαστικό ένσημο, πρακτικό αποτυχίας διαμεσολάβησης καθώς και να λάβουν χώρα ορισμένες διαδικαστικές πράξεις όπως δικαστικός συμβιβασμός (άρθρ. 293 ΚΠολΔ), βίαια διακοπή δίκης με δήλωση του λόγου διακοπής της, παραίτηση από το δικαίωμα και το δικόγραφο της αγωγή (άρθρ. 297 ΚΠολΔ), μεταβολή του αγωγικού αιτήματος (223 ΚΠολΔ), διορθώσεις (224 ΚΠολΔ) και προφορική χορήγηση πληρεξουσιότητας (96 ΚΠολΔ)¹⁷.

Ειδικές διαδικασίες: η συζήτηση επ' ακροατηρίω διεξάγεται κατά την ορισθείσα δικάσιμο με υποχρεωτική κατάθεση προτάσεων το αργότερο κατά τη συζήτηση (115 παρ. 3, 591 παρ. 1γ), πλην όμως λόγω την προφορικότητας της διαδικασίας απαιτείται παράσταση του διαδίκου μετά ή δια δικηγόρου (94)¹⁸, ο οποίος οφείλει να προτείνει συνοπτικώς και προφορικά τα περιεχόμενα στις προτάσεις μέσα επίθεσης και άμυνας ώστε να καταγραφούν στα πρακτικά, άλλως απορρίπτονται ως απαράδεκτα (595 παρ. 1δ). Μη αναφερόμενοι στις προτάσεις πραγματικοί ισχυρισμοί δεν γίνονται δεκτοί ακόμα και αν προταθούν προφορικά στη συζήτηση. Δεν απαιτείται η προφορική επίκληση για ισχυρισμούς που λαμβάνονται υπόψη

¹⁵ Σημειωτέον ότι με το δικόγραφο προσθήκης-αντίκρουσης δεν επιτρέπεται να προβληθούν νέοι ισχυρισμοί που μπορούσαν να προβληθούν με τις προτάσεις (συγκεντρωτική αρχή).

¹⁶ Εντός της προθεσμίας των εκατό ημερών οι διάδικοι καταθέτουν ακόμη όλα τα αποδεικτικά και διαδικαστικά έγγραφα που επικαλούνται με αυτές, το αποδεικτικό επίδοσης της αγωγής και το πληρεξούσιο έγγραφο προς τον δικηγόρο που καταθέτει προτάσεις (237 παρ. 1 ΚΠολΔ). Περαιτέρω σε περίπτωση έκδοσης μη οριστικής απόφασης για συμπλήρωση πληρεξουσιότητας (105 ΚΠολΔ), αναστολής της δίκης για προκριματικά ζητήματα (249 ΚΠολΔ), αναβολής μέχρι περατώσεως ποινικής δίκης (250 ΚΠολΔ) ή επανάληψης διαδικασίας (254 ΚΠολΔ), η συζήτηση επαναφέρεται με κλήση και δεν απαιτείται προκατάθεση νέων προτάσεων. Βέβαια σε αυτήν την περίπτωση προς διαφύλαξη του δικαιώματος ακρόασης των διαδίκων, οι οποίοι πιθανό να επιθυμούν να προβούν σε σχολιασμό των δικαστικών αποφάσεων, της πραγματογνωμοσύνης και μαρτυρικών καταθέσεων, υποστηρίζεται ότι είναι δυνατή η κατάθεση σημειώματος οκτώ (8) εργάσιμες ημέρες μετά την τυπική συζήτηση (αναλογική εφαρμογή 237 παρ. 7 ΚΠολΔ). Αντίθετα μετά από παραπομπή της υπόθεσης λόγω αναρμοδιότητας του δικαστηρίου, μετά από παραπομπή από άλλη διαδικασία για να εκδικασθεί με την προσήκουσα τακτική διαδικασία ή κατόπιν επίσπευσης συζήτησης μετά από ματαίωση (260 παρ. 2 ΚΠολΔ), η προκατάθεση των προτάσεων λαμβάνει χώρα εντός της προθεσμίας 237 ΚΠολΔ με εναρκτήριο σημείο την κατάθεση της κλήσης.

¹⁷ Υπέρ της θέσης αυτής ΠΠρΘεσ 3074/2017 ΕλλΔνη 2017. 1143επ. με σημείωμα Σ. Καποδίστρια· Μακρίδου/Απαλαγάκη/Διαμαντόπουλο, Πολιτική Δικονομία σ. 13.

¹⁸ Εξαιρούνται οι μικροδιαφορές βλ. αρ. 94 παρ. 2 ΚΠολΔ.

και αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο λ.χ. καθ' ύλην αναρμοδιότητα, αοριστία αγωγής. Για την προσθήκη-αντίκρουση πλέον προβλέπεται προθεσμία 5 εργάσιμων ημερών και όχι 3 (591 παρ. 1 στ).

Μικροδιαφορές: εκδικάζονται πλέον κατά το πρότυπο της τακτικής διαδικασίας (και όχι των ειδικών), με έναρξη προθεσμιών από την κατάθεση της αγωγής, μόνο που διατηρείται η υποχρεωτική παρουσία των διαδίκων στη συζήτηση που θα οριστεί στο ακροατήριο (469 παρ. 1). Επειδή οι προτάσεις δεν είναι υποχρεωτικές (115 παρ. 3), ο νόμος πλέον ονομάζει τις προτάσεις «υπόμνημα» που κατατίθεται 30 ημέρες από την κατάθεση της αγωγής (468 παρ. 2 ΚΠολΔ, «20 ημέρες από τη λήξη της προθεσμίας για την επίδοση της αγωγής»).

Επίσης προαιρετική είναι η παράσταση δικηγόρου (94 ΚΠολΔ), ήτοι και η αγωγή στις μικροδιαφορές μπορεί να υπογράφεται από τον ενάγοντα χωρίς προσκόμιση σχετικού γραμματίου προεισπραξης τελών και εισφορών δικηγόρου¹⁹.

Εκουσία διαδικασία: η συζήτηση διεξάγεται προφορικά επ' ακροατηρίω κατά την ορισθείσα δικάσιμο με υποχρεωτική κατάθεση προτάσεων (115 παρ. 3) χωρίς δυνατότητα παράστασης με δήλωση. Συνεπεία του ανακριτικού συστήματος που διέπει την εκουσία διαδικασία επιτρέπεται κατά τη συζήτηση συμπλήρωση ή διόρθωση της αίτησης με προφορική δήλωση ή τις προτάσεις (744, 751).

Ασφαλιστικά μέτρα: η συζήτηση διεξάγεται προφορικά στο ακροατήριο (115 παρ. 2 - όχι παράσταση με δήλωση) με υποχρεωτική παράσταση δικηγόρου (η περίπτωση του αρ. 94 παρ. 2β δεν συντρέχει άνευ ετέρου στα ασφαλιστικά μέτρα), κατά κανόνα χωρίς σύμπραξη γραμματέα και τήρηση πρακτικών (690 παρ. 2). Προτάσεις δεν κατατίθενται υποχρεωτικά, έχει καθιερωθεί όμως απολύτως στην πράξη η κατάθεση «σημειώματος» σε προθεσμία που ορίζει ο δικαστής (συνήθως 3 ημερών) με το οποίο προσκομίζονται μετ' επικλήσεως και τα αποδεικτικά μέσα. Δικαστικό ένσημο δεν απαιτείται. Αν αναβληθεί η υπόθεση απουσία κάποιου διαδίκου, αυτός θα πρέπει να κληθεί για τη νέα συζήτηση διότι δεν τηρείται πινάκιο.

Ένδικα μέσα:

1) μη μεταβιβαστικά: όπως αναφέρθηκε παραπάνω τα ένδικα μέσα της ανακοπής ερημοδικίας και της αναψηλάφησης που είναι μη μεταβιβαστικά ένδικα μέσα (21 ΚΠολΔ) εκδικάζονται χωρίς να ακολουθείται η διαδικασία της τακτικής των 120 ημερών.

¹⁹ Εντούτοις, εάν η διαφορά υπάγεται στις ειδικές διαδικασίες όπου κατά μία άποψη δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις περί μικροδιαφορών (βλ. ανωτέρω οι μικροδιαφορές εν γένει) ο ενάγων λαμβάνει το ρίσκο να θεωρηθεί άκυρο το δικόγραφο της αγωγής του λόγω μη υπογραφής του από δικηγόρο.

2) **Μεταβιβαστικά:** στα μεταβιβαστικά ένδικα μέσα που η υπόθεση μεταβιβάζεται σε ανώτερο δικαστήριο ακολουθείται διαφορετική διαδικασία από εκείνη της προσβαλλόμενης, με ρητή δικάσιμο, στην έφεση προτάσεις το αργότερο κατά τη συζήτηση (524), στην αναίρεση 20 ημέρες πριν τη συζήτηση (570), χωρίς να είναι υποχρεωτικές.

α) **Έφεση:** επί εφέσεως ακολουθείται η διαδικασία που ορίζεται στο αρ. 524 ΚΠολΔ, ήτοι με υποχρεωτική κατάθεση των προτάσεων συμπράξει δικηγόρου «επί της έδρας» και προσθήκη στο τριήμερο μέχρι τις 12 π.μ. (524 παρ. 1). Δυνατή και η παράσταση με δήλωση κατά την προηγούμενη της δικάσιμου (242 παρ. 2) εκτός αν η προσβαλλόμενη ήταν ερήμην (528) οπότε και θα είναι υποχρεωτική η παράσταση κατά την ημέρα της συζήτησης (524 παρ.2). Η εκ νέου επίκληση στις νέες προτάσεις των αποδεικτικών μέσων που προσκομίστηκαν πρωτοδίκως θα πρέπει να συνοδεύεται με συγκεκριμένη παραπομπή στην επίκληση αυτών στις προτάσεις της πρωτοβάθμιας δίκης (δηλ. αριθμό σελίδας), των οποίων επικυρωμένο αντίγραφο πρέπει να προσκομίζεται (240 ΚΠολΔ)²⁰. Νέα αποδεικτικά μέσα επιτρέπονται κατά κανόνα (529), νέοι ισχυρισμοί κατ' εξαίρεση (527). Μάρτυρες δεν εξετάζονται εκτός των περιπτώσεων που η προσβαλλόμενη ήταν ερήμην (528) ή αν κριθεί απαραίτητο από το δικαστήριο (529 παρ. 1)²¹. Στην εκουσία διαδικασία επί εφέσεως ακολουθείται η ίδια διαδικασία με τον πρώτο βαθμό κατά το αρ. 748 (βλ. 760) με τις απαιτούμενες κοινοποιήσεις στον αρμόδιο εισαγγελέα και σε τρίτους ενδιαφερόμενους που τυχόν διατάξει ο δικαστής. Πρόσθετοι λόγοι και αντέφεση ασκούνται και με τις προτάσεις (764). Νέοι ισχυρισμοί και νέα αποδεικτικά μέσα επιτρέπονται απεριόριστα (765).

Αναίρεση: προβλέπεται η δυνατότητα ασκήσεως προσθέτων λόγων 30 ημέρες πριν τη δικάσιμο, ακόμα και αν η αναίρεση δεν περιέχει κανέναν παραδεκτό λόγο αναίρεσεως (569 παρ. 1 ΚΠολΔ), αν και στο σύνολό της θα πρέπει να είναι παραδεκτή (λ.χ. εμπρόθεσμη).

Στη δίκη της αναίρεσης είναι αδιάφορο ποια διαδικασία ακολουθήθηκε στην υπόθεση από τα δικαστήρια ουσίας που προηγήθηκαν, διότι υπάρχει ειδική διαδικασία αναίρεσεως όπως ισχύει και για την έφεση. Στην αναίρεση λοιπόν δεν είναι υποχρεωτική η κατάθεση των προτάσεων (570 παρ. 1 ΚΠολΔ). Αν πρόκειται όμως να κατατεθούν, η προθεσμία τους είναι 20 ημέρες πριν την δικάσιμο (570 παρ. 1 ΚΠολΔ). Σε αυτήν την προθεσμία προσκομίζονται και όλα τα απαιτούμενα έγγραφα (570 παρ. 3 ΚΠολΔ).

Οι διάδικοι μπορούν να παρασταθούν με δήλωση των πληρεξουσίων δικηγόρων τους που κατατίθεται κατά τη προτεραία (242 παρ. 2 ΚΠολΔ). Αν

²⁰ Αντί πολλών ΟΛΑΠ 23/2008 ΝοΒ 2008, 2176.

²¹ Στις κατ' έφεση εκδικαζόμενες υποθέσεις είθισται να δηλώνεται νωρίτερα στην γραμματεία του δικαστηρίου από τον διάδικο επιθυμεί την εξέταση μάρτυρα.

παρασταθούν κανονικά χωρίς δήλωση, υπάρχει δυνατότητα αγόρευσης (574 ΚΠολΔ), αν και στην πράξη δεν γίνονται αγορεύσεις. Στη δίκη της αναίρεσης οι δικηγόροι πρέπει να είναι εφοδιασμένοι με συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο, εκτός αν παρίστανται μετά του διαδίκου ο οποίος τους διορίζει με δήλωση στα πρακτικά (96 παρ. 3 ΚΠολΔ). Σε 2 ημέρες μετά τη συζήτηση είθισται να κατατίθενται «σημειώματα» των διαδίκων σε προθεσμία που δίδει το δικαστήριο.

Αν η αναίρεση γίνει δεκτή, ο ΑΠ παραπέμπει την υπόθεση στο δικαστήριο ουσίας που κρίνει αρμόδιο (580 παρ. 2), αλλά δεν αποκλείεται να μην παραπέμπει και δικάσει ο ίδιος την υπόθεση κατ' ουσίαν, επειδή υπόθεση δεν χρειάζεται άλλες διευκρινίσεις και αρκεί μια αλλαγή του διατακτικού της προσβαλλόμενης λ.χ. ο ΑΠ κρίνει η αγωγή πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη, ενώ το δικαστήριο ουσίας την είχε δεχθεί ή την είχε απορρίψει ως αβάσιμη. Εν προκειμένω δεν χρειάζεται παραπομπή σε δικαστήριο ουσίας για κρίση εκ νέου.

Γ. Η νομότυπη παράσταση των διαδίκων - ματαίωση -ερημοδικία

Τακτική διαδικασία: στην τακτική διαδικασία (237) για τη νομότυπη παράσταση των διαδίκων απαιτείται απλώς νομότυπη κατάθεση προτάσεων και δεν απαιτείται η παρουσία κατά την τυπική συζήτηση στο ακροατήριο (237 παρ. 4). Κατά κρατούσα γνώση η μη νομότυπη και εμπρόθεσμη επίδοση της αγωγής στον εναγόμενο επιφέρει ανυπόστατο της αγωγής και δεν θεραπεύεται από τη νομότυπη κατάθεση προτάσεων από τους αντιδίκους (ο.π.).

Ειδικές διαδικασίες: όπως ήδη αναφέρθηκε για την κανονική παράσταση των διαδίκων απαιτείται και παρουσία των διαδίκων μετά ή διά πληρεξουσίου δικηγόρου και κατάθεση προτάσεων. Εάν κάτι από τα δύο δεν συμβεί, ο διάδικος δεν θεωρείται ότι παρίσταται νομότυπα (δικονομικά απών).

Στις μικροδιαφορές η νομότυπη παράσταση του διαδίκου δεν απαιτεί ούτε παράσταση με δικηγόρο (94 παρ. 2α) ούτε κατάθεση προτάσεων, αλλά μόνον παράσταση στο ακροατήριο του διαδίκου μετά, διά ή άνευ δικηγόρου.

Σε αμφότερες τις περιπτώσεις της διαγνωστικής δίκης (τακτική, ειδικές, μικροδιαφορές) δικονομικά απών θεωρείται ο ενάγων της καταψηφιστικής (και εσχάτως και αναγνωριστικής²²) αγωγής όταν δεν κατέθεσε το απαιτούμενο δικαστικό ένσημο (στην τακτική μέχρι και την τυπική συζήτηση στις ειδικές και μικροδιαφορές μέχρι τη συζήτηση). Ομοίως, επί μη προκαταβολής των εξόδων της δίκης σε δίκη διατροφής ο υπόχρεος προς διατροφή θεωρείται δικονομικά απών (173 παρ. 4 και 175)

²²Αρκετές αποφάσεις στη νομολογία θεωρούν αντισυνταγματική την επιβολή δικαστικού ενσήμου στις αναγνωριστικές αγωγές, αναμένεται να λάβει θέση και Άρειος Πάγος.

Ματαίωση: σε κάθε είδος διαδικασίας η μη νομότυπη παράσταση ζεύγους αντιδίκων συνεπάγεται τη ματαίωση της συζήτησης (260 παρ. 1 ΚΠολΔ). Το δικαστήριο δεν επιλαμβάνεται της αγωγής, διατηρείται η εκκρεμοδικία και οι συνέπειες της αγωγής (δικονομικές και ουσιαστικές) διατηρούνται. Νέα συζήτηση μετά από ματαίωση επιτυγχάνεται με κλήση (= αίτηση προσδιορισμού νέας δικάσιμου) του επιμεθέστερου των διαδίκων, η κατάθεση της οποίας στην τακτική εκκινεί τις προθεσμίες επίδοσης της κλήσης και της κατάθεσης των προτάσεων (120 ημέρες) ενώ στις ειδικές διαδικασίες ορίζεται νέα δικάσιμο στο ακροατήριο και ο καλούμενος κλητεύεται 30 ημέρες τουλάχιστον πριν τη δικάσιμο (591 παρ. 1α). Στις μικροδιαφορές καλείται 10 ημέρες από την κατάθεση (468 παρ. 2). Ομοίως στην εκουσία δικαιοδοσία η μη παράσταση των διαδίκων συνεπάγεται ματαίωση και δυνατότητα επαναφοράς με κλήση (754 παρ. 1).

Σε κάθε διαδικασία προβλέπεται πλέον προθεσμία 90 ημερών από τη ματαίωση για την επαναφορά νέας δικάσιμου (260 παρ. 2), άλλως θα θεωρείται μη ασκηθείσα η αγωγή.

Ερημοδικία: ερήμην δίκη έχουμε στις περιπτώσεις που δεν παρίσταται ένας από τους αντιδίκους, εφόσον φυσικά διαπιστώνεται κατά την αυτεπάγγελτη έρευνα του δικαστηρίου ότι έχει κλητευθεί κανονικά σε περίπτωση που ο αντίδικός του επέσπευσε τη συζήτηση. Άλλως, θεωρείται απαράδεκτη η συζήτηση στις ειδικές και τις μικροδιαφορές, ενώ στην τακτική και στις μικροδιαφορές ανυπόστατη η αγωγή (271 παρ.2 και 272 παρ. 2). Σε όλες τις άλλες διαδικασίες πλην της τακτικής, η μη νομότυπη επίδοση της αγωγής ή αίτησης δεν συνεπάγεται απαράδεκτο της συζήτησης εφόσον ο ενάγων/καθ' ου η αίτηση παρίσταται αναντίρρητα στη συζήτηση. Αν παρίσταται προβάλλοντας αντιρρήσεις επί του νομίμου της κλήτευσης πρέπει να επικαλείται και να αποδεικνύει δικονομική βλάβη (159 παρ. 3) που κατά κανόνα συνίσταται στην έλλειψη επαρκούς χρόνου για την προετοιμασία της άμυνας του.

Στην αναγκαία ομοδικία ο απολειπόμενος ομόδικος δεν θεωρείται ότι δικάζεται ερήμην αλλά ότι αντιπροσωπεύεται από τον παριστάμενο, μολονότι δύναται να ασκήσει ανακοπή ερημοδικίας (76 παρ. 1 ΚΠολΔ).

Εκουσία διαδικασία: μη νομότυπη παράσταση των διαδίκων συνεπάγεται και εδώ η μη κατάθεση προτάσεων (115 παρ. 3) και η μη παράσταση στο ακροατήριο με δικηγόρο (754 παρ. 1). Κατά κρατούσα άποψη στην εκουσία δεν επιτρέπεται ανακοπή ερημοδικίας (ΑΠ 183/1983 ΝοΒ 1983, 1549).

Ασφαλιστικά μέτρα: ερημοδικία συνεπάγεται μόνον η μη παράσταση στο ακροατήριο με δικηγόρο (δεν είναι υποχρεωτικές οι προτάσεις, είθισται κατάθεση σημειώματος).

Ένδικα μέσα: για τη νομότυπη παράσταση απαιτούνται προτάσεις και παράσταση στο ακροατήριο με δικηγόρο, ενώ στην έφεση και στην αναίρεση είναι δυνατή και η παράσταση με δήλωση την προηγούμενη ημέρα της δικασίμου (242 παρ. 2). Στην έφεση δεν υπάρχει τέτοια δυνατότητα αν η πρωτόδικη ήταν ερήμην (ο.π.). Στον Άρειο Πάγο δεν είναι υποχρεωτική η κατάθεση των προτάσεων (570 παρ. 1).

Συνέπειες της ερημοδικίας

Τακτική διαδικασία, ειδικές διαδικασίες, μικροδιαφορές: επί ερημοδικίας εναγομένου τεκμαίρεται ομολογημένη η ιστορική βάση της αγωγής (271 παρ. 3), δηλαδή δεν απαιτείται απόδειξη των θεμελιωτικών γεγονότων της αγωγής. Όμως, ελέγχονται αυτεπαγγέλτως οι διαδικαστικές προϋποθέσεις και η νομική βασιμότητα της αγωγής. Επί ερημοδικίας του ενάγοντος απορρίπτεται η αγωγή κατ' ουσίαν (και όχι ως απαράδεκτη) πλασματικά διότι δεν εξετάζεται η ουσία της υπόθεσης (272 παρ. 1). Τα ανωτέρω ισχύουν και για την ανταγωγή.

Εκουσία (754), ασφαλιστικά μέτρα (νμλγ), οικογενειακές (595), εργατικές (621 παρ. 2β), ανακοπές (νμλγ): σε αυτές τις διαδικασίες δεν υφίστανται δυσμενείς συνέπειες της ερημοδικίας και ο δικονομικά απών διάδικος δικάζεται «ωσεί παρών»²³.

Έφεση: όταν ο εκκαλών δεν παρίσταται κανονικά στη δίκη η έφεση απορρίπτεται ως ανυποστήρικτη, δηλαδή κατ' ουσίαν, εκτός αν συντρέχει λόγος απαραδέκτου λ.χ. εκπρόθεσμη (524 παρ. 4). Κατ' εξαίρεση η έφεση ερευνάται κατ' ουσίαν παρά την απουσία του εκκαλούντος στις οικογενειακές και τις εργατικές διαφορές λόγω της ρητής μνείας του νόμου ότι στην έφεση εφαρμόζεται η ίδια διαδικασία με τον πρώτο βαθμό (591 παρ. 7). Στις μικροδιαφορές δεν επιτρέπεται έφεση (512). Στην εκουσία το δευτεροβάθμιο δικαστήριο προχωρεί στην εξέταση της ουσίας της διαφοράς παρά την ερημοδικία κάποιου διαδίκου (764 παρ. 2) και ο ερημοδικασθείς διάδικος μπορεί να ασκήσει ανακοπή ερημοδικίας (764 παρ. 3) σε αντίθεση με τον πρώτο βαθμό.

Ανακοπή ερημοδικίας και αναψηλάφηση: εφαρμόζεται η διαδικασία που εφαρμόστηκε στη δίκη της προσβαλλόμενης αφού τα ένδικα μέσα αυτά είναι μη μεταβιβάσιμα (ο.π.)

Αναίρεση: Εάν κάποιος διάδικος δεν παρίσταται, ελέγχεται η κλήτευσή του και αν πάσχει ή δεν έχει κλητευθεί, κηρύσσεται απαράδεκτη η συζήτηση (576 παρ. 2). Αν έχει κλητευθεί νομότυπα, δικάζεται ωσεί παρών, δηλαδή

²³«Ωσεί παρών» (σαν να ήταν παρών) σημαίνει μεν ότι είναι δικονομικά απών, αλλά δεν απορρέουν δυσμενείς δικονομικές συνέπειες εκ του νόμου εις βάρος του όπως είναι λ.χ. η πλασματική ομολογία της αγωγής σε περίπτωση ερημοδικίας του εναγομένου στις περισσότερες διαδικασίες (βλ. αρ. 271 παρ. 3 ΚΠολΔ).

χωρίς κάποια δυσμενή δικονομική συνέπεια εις βάρος του (576 παρ. 1). Ανακοπή ερημοδικίας κατά αποφάσεως επί αναιρέσεως δεν επιτρέπεται (574 παρ. 4).